

РЕЦЕНЗИЯ

от доц. д-р Юлия Добрева, ВУЗФ

на дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен „доктор”

в Област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки

Професионално направление 3.8. Икономика
докторска програма “*Финанси, застраховане и осигуряване*”

Автор: Олеся Станиславовна Безпарточна

Тема: УСЪВЪРШЕНСТВАНЕ НА ОРГАНИЗАЦИОННО- ФИНАНСОВИЯ МЕХАНИЗЪМ НА ИКОНОМИЧЕСКА ДИАГНОСТИКА В СЕЛСКОСТОПАНСКИТЕ ПРЕДПРИЯТИЯ НА УКРАЙНА

Научен ръководител: проф. д.ик.н. Игор Бритченко

1. Общо описание на представените материали

Със заповед № 80 от 24.03.2021 г. на Ректора на Висше училище по застраховане и финанси доц. д-р Григорий Вазов съм определена за член на научното жури за осигуряване на процедура за защита на дисертационен труд на тема **Усъвършенстване на организационно-финансовия механизъм на икономическа диагностика в селскостопанските предприятия на Украйна.** за придобиване на образователната и научна степен „доктор” в Област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки, Професионално направление 3.8. Икономика, докторска програма “Финанси, застраховане и осигуряване”. Автор на дисертационния труд е Олеся Безпарточна – докторант в към катедра “Финанси” с научен ръководител проф. д.ик.н. Игор Бритченко от Висше училище по застраховане и финанси.

Предадените от Олеся Безпарточна материали включват документи по представен опис: автобиография, копие на дипломата за придобита образователно-квалификационна степен „магистър”, автореферат на български и руски език, дисертация, справка за изпълнение на минималните национални изисквания, резюмета на публикациите и справка за приносите. Докторантът е приложил 9 броя научни публикации по темата, от които 2 статии, 4 доклада, (един в съавторство) и 5 глави от колективни монографии, всички от които в съавторство.

2.Кратки биографични данни за докторанта

Олеся Беспарточна е родена на 30.01.1980 г. в Полтава, Украйна. Завършила е бакалавър по геодезия и картография в Kremchug National University, след което е специализирала финанси и кредит в Poltava Institute of Economics and Law. От 2019 г. е асистент към катедра “Икономика и Маркетинг” на National Aerospace University, Украйна.

3. Актуалност на тематиката и целесъобразност на поставените цели и задачи

Представената за становище дисертация на тема *Усъвършенстване на организационно-финансовия механизъм за икономическа диагностика на селскостопанските предприятия* с автор Олеся Беспарточна си поставя амбициозната задача да предложи механизъм за решаване на важен проблем, а именно *необходимостта от осъществяване на постоянно наблюдение върху състоянието на вътрешната среда с цел взимане на ефективни управленски решения и разработване на надеждни прогнози за бъдещо развитие*. За ефективното опериране на фирмите в този сектор е от значение достъпът до ресурси, както и вътрешната и външна среда, степента на развитие на аграрния сектор и действащото нормативно законодателство. Следователно, задълбоченото изследване на организационно-финансовите механизми за икономическа диагностика има важна роля за развитието на сектора и това прави дисертацията значима за научно-практическите изследвания в тази сфера.

4. Познаване на проблема

Авторът е оформил ясно предмета, целите и задачите на изследването. Основната цел е да се изготви задълбочен теоретико-методичен анализ на процеса на усъвършенстване на организационно-финансовите механизми за икономическа диагностика на селскостопанските предприятия и да се разработят практически насоки за подобряване ефективността на работа на тези бизнес единици.

5. Методика на изследването

В хода на проучването са приложени следните общонаучни и специални методи на проучване:

теория на системите, изследване на операциите, икономически, математически и статистически методи (сравнение, анализ, синтез, групиране и др.) - при извършването на

икономическа диагностика на ефективността на стопанската дейност на селскостопанските предприятия в Украйна;

икономическо и математическо моделиране - при прогнозиране на бъдещото състояние на селскостопанските предприятия в Украйна;

графични методи с използване информационни технологии и възможностите на софтуерните продукти за електронни таблици Microsoft Excel - при определяне динамиката на икономическите показатели и зависимостта на стойностите;

метод на полево изследване и анкетиране - при проучване на елементите на информационната система и видовете управленско-информационни рискове в процеса на вземане на управленски решения в селскостопанските предприятия в Украйна;

система за точкуване - при оценка на източници на информация, които се предлагат да се използват в процеса на икономическа диагностика от селскостопанските предприятия на Украйна;

изчислителен и конструктивен метод - при определяне на съотношението на обемите на използване на всеки вид информация в процеса на икономическа диагностика на селскостопанските предприятия в Украйна.

Избраната методика на изследване до голяма степен позволява постигане на поставената цел и получаване на адекватен отговор на задачите, решавани в дисертационния труд.

6. Характеристика и оценка на дисертационния труд

Дисертационният труд се състои от 247 страници, в т.ч. въведение, три глави, заключение, използвана литература, списъци на използваните съкращения, на графиките и таблиците. В изложението са представени 36 таблици, 19 рисунки, 29 формули и 1 приложение. Библиографията съдържа 248 източника, (включително книги, статии, периодични и непериодични статистически и други публикации, доклади и достъпни в интернет източници).

Дисертационният труд е подходящо структуриран в три основни глави/раздела:

Раздел 1 Теоретически основи и методически принципи за изследване дейността на селскостопанските дружества

Раздел 2 Състояние и оценка ефективността на диагностиката на селскостопанските предприятия

Раздел 3 Усъвършенстване на организационно-финансовите механизми за икономическа диагностика на селскостопанските предприятия

Особено ценен тук се явява разработеният алгоритъм за изследване на обезпечеността с информация за целите на организационно-финансовите механизми за икономическа диагностика. Той се състои от три основни етапа:

първият етап е да се избират информационни ресурси с външни и вътрешни източници, както счетоводни, така и не-счетоводни, които съставляват първичните аналитични данни (счетоводство и статистическа отчетност на предприятието);

на втория етап данните се превръщат в аналитична информация, необходима за вземане на ефективни управленски решения;

на третия етап информацията се анализира и използва за изготвяне на прогнози и разработване на алтернативи и приемане на управленско решение.

Разработени са много на брой схеми, диаграми и таблици, в които са синтезирани методите и източниците за целите на описания по-горе алгоритъм, в това число са отбелязани и рисковете при извършване на диагностиката на процесите: политически, икономически, управленско-информационни, финансови, инвестиционни. Обработени са значителни по обем финансови данни относно показателите за оценка на управленската и информационна система на 10 предприятия в Украйна. Данните са актуални към 2018 и 2019 година. Приносът на автора е ясно проследим и отличим. Защитена е тезата, че **системата на управление на селскостопанските предприятия се нуждае постоянно от усъвършенстване на методическия подход към икономическа диагностика чрез отчитане на факторите на външната и вътрешна среда, състоянието на икономиката, спецификата на аграрното производство, влиянието на конкуренцията и изменението на нормативно-законодателната база.**

Прави впечатление, че авторът самостоятелно е разработила схема на организационно-финансовия механизъм на икономическа диагностика на ефективността на стопанската дейност на селскостопанските предприятия, която се състои от 5 етапа, най-важният от които е адаптацията на предприятията към променящата се среда. Разработени са самостоятелно от автора няколко модела, сред които се отличават:

1. Схема на процеса на прогнозиране на състоянието на стопанската дейност и развитие на селскостопанските предприятия;
2. Структурна схема на икономическата диагностика на ресурсния потенциал, отчитащ иновативната подкрепа на стопанския процес на селскостопанските предприятия;
3. Алгоритъм за формиране на информационната осигуреност на икономическата диагностика на селскостопанските предприятия
4. Комплексно информационно осигуряване за етапите на взимане на управленски решения от ръководството на селскостопанските предприятия
5. Изисквания за информационно осигуряване на икономическата диагностика на селскостопанските предприятия в Украйна.

Особено ценен принос е обоснованата **необходимостта от иновативно осигуряване на процеса на икономическа диагностика**, като са предложени съответните компоненти на ресурсния потенциал. Извършено е проучване на селскостопанските предприятия в Украйна за тяхната инвестиционна подкрепа и увеличаване на обемите на производство и продажби на продукти чрез актуализиране на техническата и технологична база и въвеждането на съвременни прогресивни технологии. Резултатите от изследването показват, че има ниска иновационна активност в селскостопанските предприятия в Украйна, както и намаляване на ефективността на мерките за управление на иновациите. Също така, авторът обосновава необходимостта от разработване и прилагане на механизъм за формиране на маркетингово осигуряване на икономическата диагностика на селскостопанските предприятия, който ще позволи на стопанските субекти да формират висококачествена информационна база за вземане на обосновани управленски решения

7. Приноси и значимост на разработката за науката и практиката

Оформена е секция с изводи и приноси на дисертацията, в която са изброени 23 извода, сред които по-важни са:

1. Разгледани са теоретичните основи на икономическата диагностика и категоричния апарат
2. В процеса на систематизиране на изследователската информационна база е установено, че съвременната диагностика се проявява в информационни, аналитични, динамични и функционални аспекти.

3. Изследвана е диагностика на икономическата ефективност на икономическите дейности на предприятието, насочени към подобряване на съществуващи методически инструменти за оценка и разработване на нови методи, като се вземат предвид изискванията на системата за управление и факторите за наблюдение на вътрешна и външна среда.

4. Чрез използване на инструментите за икономическа диагностика е извършена оценка на ефективността на икономическите дейности на селскостопанските предприятия на Украйна.

5. Проведените изследвания върху методологичните аспекти на икономическата диагностика показват необходимостта от използване на логически модели за бизнес оптимизация на земеделските предприятия.

6. Предложена е схема/комплекс от механизми за усъвършенстване на икономическата диагностика на селскостопанските предприятия.

8. Преценка на публикациите по дисертационния труд

Представените публикации са общо 11 броя, от които 2 статии, 4 доклада, 5 глави от книги/колективни монографии.

Публикациите могат да бъдат класифицирани както следва:

- статии в индексирани издания/списание на ВУЗФ - 2 броя; 4 доклада на международни конференции и 5 глави от колективни монографии, 2 от които са издания на ВУЗФ - Св. Григорий Богослов, а останалите 3 на Висша школа по икономика и социални науки, Украйна;

- 10 от представените публикации са на английски език, 1 публикация е на руски език ;

- 5 от публикациите са самостоятелни, 2 публикации са в съавторство с 1 автор, 2 публикации са в съавторство с 2 автори и 2 публикации са в съавторство с 3-ма и повече съавтори.

9. Преценка за изпълнение на минималните национални изисквания

Съгласно проверка на представената справка за изпълнение от докторанта на минималните национални изисквания за придобиване на образователната и научна степен „доктор“ в професионалното направление 3.8. Икономика се установи, че са събрани общо 126 точки. По този начин минималните национални изисквания следва да се считат за изпълнени.

10. Лично участие на докторанта

Дисертацията е самостоятелно и завършено проучване. Теоретичните и практически разработки, заключения и препоръки, изложени в дисертационния труд са самостоятелно изготвени от докторанта, като от научните трудове, публикувани в съавторство, дисертацията използва само тези части, които са резултат от лично научно изследване.

11. Автореферат

Представеният Автореферат е с изчерпателно съдържание и качеството. Изготвен е според изискванията и отразява основните резултати, постигнати в дисертационния труд.

12. Критични забележки и препоръки

Нямам забележки по съдържанието. Не са представени разделителни протоколи за съвместните публикации.

13. Лични впечатления

Не познавам докторанта и нямам лични впечатления, но от представените материали считам, че е прецизна, взискателна, амбициозна и целеустремена, с проявено внимание към детайла и отличаващ се афинитет към научно-изследователската дейност.

14. Препоръки за бъдещо използване на дисертационните приноси и резултати

Препоръчвам дисертацията да се използва като основа за публикация на книга, която да достигне до по-широк кръг читатели.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Дисертационният труд *съдържа научни, научно-приложни и приложни резултати, които представляват оригинален принос в науката и отговарят на всички изисквания* на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ) и Правилника за прилагане на ЗРАСРБ. Представените материали и дисертационни резултати напълно

съответстват на специфичните изисквания на Правилника за приемане и обучение на докторанти във Висшето училище по застраховане и финанси.

Дисертационният труд показва, че докторантът притежава задълбочени теоретични знания и професионални умения по Професионално направление 3.8. Икономика, като демонстрира качества и умения за самостоятелно провеждане на научни изследвания.

Поради гореизложеното, убедено давам своята положителна оценка за проведеното изследване, представено от рецензираните по-горе дисертационен труд, автореферат, постигнати резултати и приноси, и ***предлагам на почитаемото научно жури да присъди образователната и научна степен ‘доктор’*** на Олеся Безпарточна в Област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки; Професионално направление 3. 8. Икономика; докторска програма “Финанси, застраховане и осигуряване”.

01.05. 2021 г.

Рецензент: доц. д-р Юлия Добрева